

Täysistunto

Tiistai 8.12.2015 klo 14.00—4.12

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yliopistolain 49 §:n ja ammattikorkeakoululain 43 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 38/2015 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 8/2015 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 20. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

2.45 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puheenjohtaja! Sipilän hallitus ehdottaa yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia muutettavaksi väliaikaisesti siten, että vuosina 2016—2019 yliopistoille ja ammattikorkeakouluille osoitettavaa talousarviomäärärahaa ei korotettaisi yliopistoindeksin ja ammattikorkeakouluindeksin mukaista vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Tämä indeksien jäädytys ylipitkäksi ajaksi on murentamassa osaltaan suomalaisen koulutuksen ja sivistyksen perustusta, kun ne otetaan huomioon yhdessä koulutukseen, tutkimukseen ja sivistykseen kohdistettujen lähes 3 miljardin kumulatiivisten säästöjen kanssa. Yliopistojen rahoitukseen kohdistuvat leikkaukset vaikuttavat merkittävästi yliopistojen perustehtäviin, opetukseen ja tutkimukseen. Useiden yliopistojen perustoiminnat ovat vaarantumassa, ja niin kuin tiedämme, yliopistot ovat aloittaneet, osa on lopettanutkin yt-neuvottelut henkilöstön vähentämiseksi. Samaan aikaan yliopistoilta vaaditaan muun muassa ympärivuotista opetusta ilman lisärahoitusta.

On myöskin syytä todeta, että muun muassa perustuslakivaliokunnan mielestä esityksen vaikutusarvioiden puutteiden vuoksi on välttämätöntä, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa huolellisesti yliopistojen perusrahoituksen leikkausten tosiasiallisia vaikutuksia yliopistojen toimintaan ja mahdollisuuteen suoriutua tehtävistään. Erityisen tärkeää on seurata myös sitä, miten perusrahoituksen merkittävä väheneminen vaikuttaa tutkimuksen laatuun ja toteuttamisedellytyksiin sekä tutkimukseen perustuvan opetuksen tasoon ja saatavuuteen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiehdotukset hylätään.

2.47 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Kello on paljon, mutta tämä on erittäin tärkeä asia, joka kyllä vielä edellyttää puheenvuoron. Tämä hallituksen lakiesitys indeksien jäädyttämisestä yhdistettynä niihin rahoitusleikkauksiin, jotka sisältyvät hallituksen esitykseen ensi vuoden talousarvioksi, muodostaa sen kokonaisuuden, joka erittäin merkittävästi tulee heikentämään meidän suomalaista korkeakoulujärjestelmäämme ja myöskin pitkällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

tähtäimellä laskemaan osaamistasoa tässä maassa. Sen on kansantaloudellisesti useammas-
sa lausunnossa todettu olevan vahingollista, se heikentää suomalaista perustutkimusta, hei-
kentää tieteen tekemisen edellytyksiä, heikentää myöskin pitkällä tähtäimellä uuden ta-
louskasvun luomisen edellytyksiä. Sen lisäksi se on myöskin sivistyksellisesti vahingollis-
ta, koska kuten mainittua, se johtaa suomalaisten osaamisen vähentymiseen sekä mittaviin
henkilöstövähennyksiin korkeakouluissa.

Koulutus, sivistys ja osaaminen ovat olleet niin tasa-arvon kuin taloudellisen kilpailu-
kyvyn näkökulmasta aivan keskeinen asia Suomessa, ja tätä perustaa ollaan nyt romutta-
massa erittäin merkittävällä tavalla. Tämä perustuslakivaliokunnan poikkeuksellisen tiuk-
ka kannanotto on hyvä esimerkki ja osoitus siitä, että tässä ollaan tosiaankin tekemässä niin
isoja säästöjä, että ne jopa uhkaavat näitä korkeakoulujen perustoimintoja ja korkeakoulu-
jen mahdollisuuksia suoriutua ihan perustoiminnoistaan.

Näistä syistä kannatan edustaja Gustafssonin tekemiä hylkäsesityksiä.

2.49 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Tämä aihe todellakin on tärkeä. Tähän alkuun
totean sen, että on kyllä niin, että hallituksen esityksistä on löydettävissä tiettyä systema-
tiikkaa, ja se systematiikka näyttää kohdistuvan ainakin monin osin sivistykseen ja sivi-
tyksen heikentämiseen. Hallitus on tekemässä monenlaisia leikkauksia sivistyksen puolel-
le. Tänäinkin olemme keskustelleet varhaiskasvatuksen merkittävistä leikkauksista, eli ai-
van todella sieltä varhaiskasvatuksesta peruskouluun, toisen asteen koulutukseen ja edel-
leen korkeakouluun hallitus on heikentämässä niin nuorten, lasten oikeuksia kuin sitten
merkittävästi myös koulutuksen rahoituspohjaa, ja siitä ovat osoituksena myös korkea-
koulujen indeksijäädytykset koko vaalikaudeksi, koko täksi hallitus- ja eduskuntakaudek-
si, joka on todella merkittävä iso leikkaus, eikä sitä missään nimessä pidä väheksyä.

Maailma on kovassa mullistuksessa. Meillä on elinkeinorakenne muutoksessa, työelä-
mä muutoksessa, tuotantotavat muutoksessa. Meihin kohdistuu monenlaisia muutospai-
neita, ja tässä muutoksessa olisi hyvä, että tämä maa kykenisi uudistumaan nimenomaan
osaamisen ja koulutuksen kautta, koska oikeastaan mitään muuta vaihtoehtoa meillä ei ole.
Sen takia pitäisin erinomaisen tärkeänä sitä, että uskaltaisimme tällaisenakin vaikeana ta-
loudellisena aikana panostaa nimenomaan koulutukseen, osaamiseen, perustutkimukseen,
tuotekehitykseen, sivistykseen, kaikkeen siihen, minkä varaan Suomea on tähänkin asti ra-
kennettu. Nyt nämä hallituksen esitykset kyllä lyövät tällaista pitkän aikavälin kehitystä
kovasti korville. Tämä on todella ikävää, että me joudumme keskustelemaan näin vaikeis-
ta, vakavista asioista keskellä yötä, mutta on tärkeää, että näitä asioita kuitenkin käsitel-
lään.

Sen takia myös minä kannatan tätä edustaja Gustafssonin tekemää hylkäysehdotusta.

2.51 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Hallituksen leikkaukset yliopistoilta
ovat kohtuuttomia. Perusrahoitusta leikataan 50 miljoonaa euroa per vuosi koko hallitus-
kauden ajan, ja se ja nyt käsittelyssä olevat yliopistoindeksin jäädytykset yhdessä muodos-
tavat kestäättömät leikkaukset, jotka lamaannuttavat yliopistojen perustoimintaa: ope-
tusta, tutkimusta, koulutusta, sivistyksen tason ylläpitoa. Yliopisto tarjoaa myös tulevai-
suuden siemenperunoita tutkimuksen korkealla tasolla, jota kyllä näiden leikkauksien yh-
teydessä on erittäin vaikea ylläpitää. Monissa yliopistoissa on yt-neuvottelut meneillään,
Aalto-yliopistossa, Helsingin yliopistossa, ja täytyy muistaa sekin, että kun Aalto-yliopis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

to perustettiin, sille luvattiin huomattavasti suuremmat määrärahat kuin mitä se tähän mennessä on saanut.

Tutkijat kaipaavat vapautta. Luovuutta kasvattaa se, ettei tarvitse jatkuvasti olla huolissaan rahoituksen jatkuvuudesta. Tutkijalla pitää myös olla mahdollisuus epäonnistua. Haluan täsmentää tätä, koska myös epäonnistumisesta voi seurata jotakin uutta ja yllättävää. On aivan kohtuutonta, että hallituksen ministerit vaativat muun muassa perustutkimukselta tehoa ja näyttöjä, koska perustutkimus on juuri sitä, mikä on kaikkien uusien innovaatioiden ja keksintöjen taustalla, mutta ei kuitenkaan itsessään sitä tehdessä voida vielä tietää, mihinkä tulevaisuuden menestystarinoihin tutkimus tulee johtamaan. Ministeri Sanni Grahn-Laasosen paimenkirje yliopistoille kyllä halveeraa sitä tärkeää työtä, mitä meidän yliopistoissamme tehdään meidän maamme parhaaksi.

2.53 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Kuten edellä olevat edustajat ovat sanoneet, yliopistosta leikkaaminen on kyllä hyvin lyhytnäköistä politiikkaa. Me tiedämme, että aikoinaan Suomen nousun resepti oli pitkälle se, että panostettiin koulutukseen ja osaamiseen. Yhtä lailla tänä päivänä se resepti on sama, millä Suomi saadaan nousuun, ja oikeastaan sitä tarvitaan vielä enemmän globaalin kilpailun kiristyessä.

Itä-Suomen yliopistossa aloitettiin nyt seitsemännet yt-neuvottelut kuuden vuoden sisään eli joka vuosi, keskimäärin jopa yli, on yt-neuvotteluja käyty. Samoin Karelia-ammattikorkeakoulussa Joensuussa on tänä vuonna jo toiset yt-neuvottelut päällä, ja nämä leikkaukset kyllä tietävät sitä, että tämä yt-neuvottelujen tahti ei tule vähenemään. Molemmat näistä korkeakouluista ovat sellaisia, jotka ovat olleet etukenossa tekemässä uudistuksia ja tehostamassa toimintaansa. Itä-Suomen yliopisto muodostui, kun Joensuun yliopisto ja Kuopion yliopisto yhdistyivät. Karelia-ammattikorkeakoulu on tiivistänyt verkkonsa niin, että sillä on toimipaikka enää Joensuussa. On kohtuutonta, että myös sellaisia koulutuslaitoksia ja korkeakouluja, jotka ovat jo tehneet tehostamistyötä hyvin pitkään, miettineet, miten saavat toimintansa taloudellisesti aina vain paremmaksi, rangaistaan sillä, että heihin kohdistuvat aivan samanlaiset säästövaateet kuin kaikkiin muihin. Tämä tulee jatkossa tarkoittamaan sitä, että kaikki odottavat viimeiseen asti sitä keppiä. Tässä pitäisi olla myös porkkanaa tarjolla siihen, että meidän korkeakoulut uudistaisivat toimintaansa. Uudistamistyötä on hyvin vaikea tehdä, jos talous kiristetään niin tiukalle, että ei ole varaa eikä mahdollisuuksia etsiä minkäänlaisia uudenlaisia ja luovia ratkaisuja.

2.55 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Korkeakoulut ovat jo aikaisempien leikkausten vuoksi tehostaneet toimintaansa, karsineet tila- ja hallintokuluista sen, minkä ovat pystyneet. Nämä leikkaukset, joita nyt esitetään, ovat siksi suoria leikkaustoimia korkeakoulujen lakisääteisiin perustehtäviin: opetukseen ja tutkimukseen. Kun otetaan huomioon, että hallitus leikkaa yliopistojen määrärahoista suoraan jo mainitut 50 miljoonaa, ammattikorkeakoulujen määrärahoista 25 miljoonaa ja poistaa apteekkikompensaation eli suomeksi sanottuna leikkaa Helsingin yliopistolta ja Kuopiossa sijaitsevalta Itä-Suomen yliopistolta vielä ylimääräiset 30 miljoonaa, ovat nämä yliopisto- ja ammattikorkeakouluideksien jäädyttämiset aivan kestävämpiä kieltä. Indeksijäädytykset koko hallituskaudeksi tarkoittaisivat talouden kohentuessa, mikä lienee hallituksen ja meidän kaikkien tavoite, sitä, että kun talous elpyy, niin kustannustasokin nousee. Siinä tilanteessa yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat kyllä entistä pahemmassa kiertessä määrärahojensa jäädytysten suhteen. Tätä esitystä ei voi kyllä hyvänä pitää eikä kannattaa miltään osin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

2.56 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Me emme täällä Suomessa pysty kilpailemaan halpatuotantomaiden kanssa massatuotannosta, mutta me olemme onnistuneet teknologian tasossa ja tekemään hyviä, laadukkaita tuotteita. Meillä on ollut korkeatasoista tutkimusta. Esimerkiksi viime laman aikana silloinen hallitus teki viisaasti, kun panosti tutkimukseen ja koulutukseen, vaikka silloinkin kaikesta muusta piti leikata. Kun tutkimuksesta ja korkeakoulusta on viime vuosien aikana jo leikattu, niin valitettavasti Suomen tieteen taso, julkaisujen taso on jo laskenut, ja jos vertaamme Suomea huippuyliopistoihin, kuten Zürichin ETH:hon, niin on merkittävän suuri ero on sillä, kuinka suuria tutkimustii- mit ovat, kuinka paljon on työntekijöitä, kuinka paljon voidaan hankkia reagensseja, laitteistoja. Suorastaan nämä välineet, millä tehdä tutkimusta, ovat nyt jo aivan eri luokkaa meillä kuin huippuyliopistoissa maailmalla.

Minä haluan vielä kannattaa edustaja Jukka Gustafssonin tekemää hylkäysesitystä ja kiitän hyvistä puheenvuorosta.

2.58 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafssonin aikaisemmassa puheenvuorossa tulivat jälleen esille nämä kumulatiiviset laskelmat koulutuspuolen säästöistä. Emmehän me tämmöisiä laskelmia tee muistakaan leikkauksista, niin että tämä on ehkä mittasuhteiltaan kyllä hieman vääristelyä. Mutta nimenomaan kyllä, tämä on myös säästölaki. Mutta se on myös hyvä muistaa, että korkeakouluilla, niin ammattikorkeakouluilla kuin erityisesti yliopistoilla, on tällä hetkellä hyvä taloudellinen asema suhteessa niitten toimintaan, jos verrataan, että niillä on ollut rahoitusta aikaisemmin 800 miljoonaa euroa, mikä hyvin lyhyessä ajassa saatiin nostettua 1,8 miljardiin euroon. Tämä kertoo paljon siitä, minkälainen taloudellinen asema niillä on. Tämänhetkinen maksuvalmius on hyvä korkeakouluilla. Ei tietenkään ole hyvä, että leikataan, mutta kaikki tiedämme, miten vakava Suomen tilanne tällä hetkellä on, pahin sotien jälkeisenä aikana.

Elikkä sivistysvaliokunnan lausunnossahan nimenomaan korostetaan sitä, että pitää seurata niitä vaikutuksia jo viime hallituskaudella tehtyjen leikkausten osalta ja myös sitten näitten uusien osalta. Se, mikä on tärkeitä myös ammattikorkeassa erityisesti, kuten myös seuraavassa pykälässä tulee käsitellyksi ammatillisen koulutuksen osalta, on, että kiinteistöissä myös merkittävästi säästetään. Myös Helsingin yliopiston osalta on tullut puhetta siitä, että kiinteistöissä todellakin säästetään, että säästöjä ei tehdä vain henkilöstöltä. Ja nimenomaan sivistysvaliokunta haluaa, että hallitus selvittää pikaisesti mahdollisuuden poistaa ammattikorkeakoulutuksen järjestäjien valtiolta saatujen kiinteistöjen luovutusrajoi- tukset, jotta näistä turhista kiinteistöistä on mahdollisuus päästä eroon.

3.00 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Jarvalle ystävällisesti se, että kun kritisoitte tätä kumulatiivista laskentatapaa, niin me siinä vain seuraamme keskustapuolueen viitoittamaa tietä. Keskustan koulutuspoliittisessa välikysymyksessä 2014 oli laskettu edellisen hallituksen kumulatiiviset säästöt noin 1,5 miljardiksi, ja nyt pääministeri Sipilän johtama hallitus panee tuplat.

Mutta se vakavin kysymyshän tässä on se, että muissa Pohjoismaissa ja esimerkiksi Sak- sassa panostetaan voimakkaasti tällä hetkellä tutkimukseen ja koulutukseen. Eli Suomi on nyt jäämässä hallituksen toimenpiteitten jälkeen korkeakoulutuksessa ja tutkimuksessa meidän keskeisistä kilpailumaistamme jälkeen. Ja kun nämä hallituksen leikkaukset kor- kea-asteelle ovat niin suuret, että kun ne summataan, niin ne tarkoittavat 3 300:a henkilöä pois — tutkijaa, lehtoria, professoria, henkilökuntaa — niin totta kai se jättää armottoman

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

jäljen, ja on aivan väärä signaali tässä tilanteessa, missä Suomi nyt on, antaa meidän yliopisto- ja korkeakouluväelle tällainen signaali.

3.01 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Tässä kun puhutaan kumulatiivisista vaikutuksista ja pitkäaikaisesta arvioinnista, niin minusta on ihan hyvä ottaa huomioon, että myöskin aikaisemmalla hallituskaudella tehtiin aika mittavia säästöjä koulutukseen. Nyt hän on kyse siitä, että siitä huolimatta, että kaikki olivat vielä vaalien alla sitä mieltä, että tämä tie on nyt käyty loppuun, niin tehdään vielä lisää. Kaiken lisäksi tämä indeksijäädityslaki on siis radikaalimpi kuin ne, mitä tehtiin viime kaudella, koska tässä ollaan nyt jäädettämässä korkeakoulujen indeksejä ihan loppuvaalikaudeksi. Eli se on erittäin merkittävä säästö.

Mitä tulee näiden kokonaisvaikutusten arviointiin, minkä edustaja Jarvakin nosti esille, niin kyllähän tässä perustuslakivaliokunta ennen kaikkea on linjannut sen puolesta ja painottanut sitä juurikin sen takia, että tässä ei ole enää sellaista varmuutta siitä, että korkeakoulut tosiaankin pystyvät suoriutumaan näistä perustehtävistään. Tässä on olemassa tällainen aika selvä poliittinen huoli suomalaisen osaamisen ja tutkimuksen tilanteesta ja asemasta.

Sitten kun edustaja Jarva vielä nosti esille näitä seinistä säästämisiä ja rakenneuudistuksia, niin kyllä minun mielestäni kannattaa nyt kuunnella niitä viestejä, joita tulee korkeakoulukentältä ja tulee myöskin korkeakouluyhteisöstä. Eli kun me puhumme näin mittavista säästöistä, niin ei ole kyse mistään rakenteellisista uudistuksista tai sellaisista säästöpaineteista, joista selvittää vain luopumalla muutamasta kiinteistöstä, vaan puhutaan ihan mittavista muutoksista, jotka tulevat kohdistumaan myöskin henkilöstöön eli niihin ihmisiin, jotka sitä opetus- ja tutkimustyötä meidän korkeakoululaitoksissamme tekevät.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyytääkö edustaja Jarva varsinaista puheenvuoroa? Vastauspuheenvuoroa en enää myönnä tässä vaiheessa. — Edustaja Jarva, listapuheenvuoro.

3.03 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Kun aikaisemmin tuossa oli puhetta siitä, mistä näitä säästöjä on mahdollista tehdä, niin todellakin sehän, että pelkkiä henkilötyövuosia vähennetään, ei ole se todellisuus. Että siellä on mahdollista tehdä... Joudutaan varmasti miettimään myös henkilöstötilannetta, mutta on myös kiinteistöistä mahdollisuus säästää, ja tähän on tullut myös korkeakouluilta itseltään esiin vaihtoehtona. Mutta niin kuin oli aikaisemmin puhetta, niin nimenomaan se taloudellinen tilanne on kuitenkin ollut kohtuullisen hyvä korkeakouluissa. Kukaanhan ei sitä kiistä, etteikö tämä ole ikävä esitys. Ei kukaan tätä mielellään tee, ja tämä on nimenomaan säästölaki, ja tällä tavalla myös korkeakoulut osallistuvat.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.